

Elandkrant

Wijkkrant voor het Zeeheldenkwartier

Speciale editie - november 2002

Berichten uit de Vorige Eeuw

Deze extra editie van de Elandkrant verschijnt ter gelegenheid van de officiële opening van het project 'Berichten uit de Vorige Eeuw'. Dit project wil de Haagse wijk-geschiedenissen uit de twintigste eeuw levend wil houden door het ophangen van herinneringsbordjes op plaatsen waar iets gedenkwaardigs is gebeurd. Het Zeeheldenkwartier is de eerste wijk waar deze bordjes verschijnen.

Op de herinneringsbordjes komt steeds een korte beschrijving van het punt te staan, met daaronder de naam van de persoon of groep personen die het 'Bericht' heeft aangemeld. De uitgebreidere geschiedenis van de plek staat te lezen op de website www.budve.nl.

Het afgelopen half jaar is aan de bewoners uit het Zeeheldenkwartier gevraagd ideeën aan te leveren, en dit heeft geleid tot uiteenlopende 'Berichten uit de Vorige Eeuw'. In deze Elandkrant kunt u een deel van deze 'Berichten' lezen. Deze verhalen, en de beschrijvingen van de overige 'Berichten', staan ook op de website.

Op de dag van de opening zullen nog niet alle 'Berichten' hangen, omdat we nog niet van alle huiseigenaren toestemming hiervoor hebben ontvangen. Na 30 november gaan we dan ook rustig door met het aanbrengen van herinneringsbordjes.

Op een idee gebracht?

Na het lezen van deze Elandkrant bent u misschien op een idee gebracht voor het aanmelden van een 'Bericht uit de Vorige Eeuw'. Dat kan nog steeds namelijk! Stuur uw 'Bericht' in dat geval naar: Stichting 'Berichten uit de Vorige Eeuw', Wassenaarsestraat 90, 2586 AR Den Haag. Of stuur een e-mail naar buo@budve.nl, of gebruik het formulier op de website www.budve.nl.

Wij wensen u veel plezier met de geschiedenis van uw wijk.

Bericht 003

De in 1904 opgerichte 'Vereeniging Museum ten bate van het Onderwijs' was tot 1985 in deze straat gevestigd onder de naam 'Museum voor het Onderwijs'.

Een bericht van: ome Jan Dreijer
Locatie: Hemsterhuisstraat

Jan Ligthart

De schoolmeester en opvoedkundige Jan Ligthart (1859 – 1916) ontwikkelde de methode om kinderen te onderwijzen via aanschouwelijk onderwijs. In het kort komt dit erop neer dat de kinderen niet de hele dag in schoolbanken zaten, maar aan de slag gingen met allerlei voorwerpen uit het dagelijks leven. Dit leidde in 1904 tot het plan een museum te ontwikkelen waar kinderen bijvoorbeeld konden zien hoe het menselijk lichaam in elkaar zat, of hoe muziekinstrumenten uit andere landen eruit zagen en bespeeld werden.

Vereniging Museum ten bate van het Onderwijs

Het idee sloeg aan en de vereniging Museum ten bate van het Onderwijs werd opgericht. De eerste collectie van deze vereniging kreeg in 1909 een plaats in een voormalig hotel aan de Wijnhaven. De grondslag van deze collectie was gelegd door de heer H. van Capelle die bestuurslid van de vereniging was en de eerste directeur van het museum werd. Zeer succesvol waren de educatieve films die werden vertoond in de schoolbioscoop, die wegens ruimtegebrek al snel naar de Hoefkade moest verhuizen.

Het door architect Warners ontworpen flatgebouw 'Oldenhove' werd in 1930 gebouwd; onder andere politica freule Wittewaall van Stoetwegen woonde hier.

Een bericht van: de heer P.L. van Sas

Stichting Berichten uit de Vorige Eeuw
Zie meer: www.budve.nl bericht 028

Op plaatsen waar in de twintigste eeuw iets gedenkwaardigs is gebeurd kunt u bovenstaand herinneringsbordje aantreffen. Op het bordje staat een korte beschrijving van de gebeurtenis. Aan de hand van het berichtnummer dat op het bordje vermeld staat, kunt u op www.budve.nl de uitgebreidere geschiedenis van de plek lezen.

Bericht 001

In 1971 richtten wijkbewoners de Bewonersorganisatie De Groene Eland op; aanleiding was verzet tegen het kappen van 26 meelbesbomen in de Elandstraat.

Een bericht van: Bewonersorganisatie De Groene Eland
Locatie: Elandstraat 88a

Dreiging van kappen meelbessen

In de lente van 1971 kregen de winkeliers in de Elandstraat van de gemeente bericht dat er op korte termijn werkzaamheden zouden plaatsvinden. Die werkzaamheden bestonden uit het kappen van de zesentwintig Zweedse meelbesbomen in de straat. De bewoners waren niet geïnformeerd.

Groene Eland

In afwachting van dit overleg werd niet stilgezeten. In de hele buurt werden affiches opgehangen waarop tot uitdrukking werd gebracht dat de bomen in de Elandstraat moesten blijven staan: een eland met als gewei boomtakken vol bladeren, De Groene Eland. De buurt reageerde enthousiast en velen boden hun diensten aan.

Meelbessen gekapt, bewoners samen sterk

Ondanks alle samenwerking en acties leverde het overleg met de gemeente niet het gewenste resultaat op en de zesentwintig meelbessen werden alsnog gekapt. De bundeling van krachten van de wijkbewoners in de actiegroep De Groene Eland kreeg echter een definitief karakter en sindsdien zet de Bewonersorganisatie De Groene Eland zich in voor de leefbaarheid in het Zeeheldenkwartier.

Bewonersorganisatie De Groene Eland

De organisatie groeide, ging vanaf 1974 haar eigen Elandkrant uitgeven en kon vanaf eind dat jaar beschikken over een eigen pand aan de Piet Heinstraat 94. In 1980 werd, na het aflopen van het huurcontract, in dezelfde straat verhuisd naar nummer 104a. Tot 1989 zou de Groene Eland hier gevestigd blijven, totdat het huidige onderkomen aan de Elandstraat 88a betrokken werd, in hetzelfde gebouw als het Wijk- en Dienstencentrum de Heldenhoek.

Bomen terug in de Elandstraat

Het 25-jarig jubileum van 'De Groene Eland' in 1996 werd groots gevierd met tal van activiteiten. Er kwam onder meer een jubileumboekje, het Zeeheldenfestival vierde het zilveren feest en natuurlijk was er een receptie waar onder meer vele medewerkers van de afgelopen 25 jaar bijeen kwamen. Maar een van de meest opmerkelijke gebeurtenissen was de nieuwe boom die toenmalig wethouder Ewout van der Putten plantte voor de Groene Eland, de eerste van een reeks bomen die het jaar daarop geplant werden. De bomen waren weer terug in de Elandstraat!

Zie ook: bericht 027

1971 - Het kappen van de meelbesbomen.

Actie

Vanaf het moment dat de bewoners lucht van dit plan kregen, werd er een actie op touw gezet. De eerste stap was het verzamelen van handtekeningen tegen de voorgenomen kap, en de buurtbewoners gingen onmiddellijk aan de slag. Vol energie togen ook hun kinderen op pad en belden overal aan, zelfs bij de ambtswoning van de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Joseph Luns aan het Nassaplein. Hij ondersteunde het initiatief en plaatste zijn handtekening. Zo werden reeds binnen enkele dagen 2500 handtekeningen verzameld. Verder zochten de bewoners de publiciteit en niet alleen lokaal, maar zelfs landelijk werd de pers gehaald. De actie leidde tot een voorlopig uitstel van het kappen van de meelbessen overleg met de bewoners.

1996 - Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de Groene Eland plantte de toenmalige wethouder v.d. Putten een nieuwe boom voor het pand van de Groene Eland in de Elandstraat.

1991 - Sloop van het museum in de Hemsterhuisstraat

Museum

En 1918 en 1920 kwamen het museum en de schoolbioscoop in handen van de gemeente. In 1919 verhuisde het Museum voor het Onderwijs naar de Hemsterhuisstraat, en in 1920 werd de schoolbioscoop een zelfstandige gemeentelijke dienst. In 1937 werd de schoolbioscoop opgeheven, maar het Museum bestaat tot de dag van vandaag nog steeds. In 1985 werd echter de oude locatie aan de Hemsterhuisstraat verruild voor een gloednieuw pand aan de Stadhouderslaan. Daar werd het in 1986 geopend door Nederlands eerste astronaut Wubbo Ockels en burgemeester mr. dr. A.J.E. Havermans. Bij deze gelegenheid veranderde de oude naam in Museon, een samentrekking van de woorden Museum en Onderwijs.

Bericht 004

Dit plantsoen is vernoemd naar de olifant Jenny, die in 1938 bij het 'Museum voor het Onderwijs' werd begraven; het skelet is nooit teruggevonden.

Een bericht van: Chris Kwant en Johan Blaeke
Locatie: Jenny Plantsoen

Jenny

Jenny was de oudste olifant van het circus Sarassani toen dat in 1937 optrad in Scheveningen. Na afbreken van het circus, werden materialen en dieren in het toenmalige spoorwegstation aan de Zwolsestraat weer ingeladen. Bij het inladen van Jenny ging er iets mis, en de olifant kwam ten val. Na diverse mislukte pogingen werd ze op een wagen geladen en naar de toen nog bestaande Haagse Dierentuin aan de Koningskade gebracht om rustig op krachten te komen. Helaas overleed ze dezelfde dag nog.

Kadaver

Het kadaver van Jenny werd vervolgens voor 50 gulden gekocht door het Museum voor het Onderwijs. De bedoeling was het na verloop van tijd op te zetten, maar daarvoor moest een mooi kaal skelet verkregen worden. Hiervoor werd het eerst in het slachthuis gevild en van het vlees ontdaan, en vervolgens in een vijver van het Zuiderpark gelegd. In deze zogenaamde Olifantsvijver zouden dan alle onregelmatigheden aan het skelet verdwijnen. Een jaar lag Jenny in de vijver, en inderdaad, na het ophalen van het skelet was het schoon.

Museum voor het Onderwijs

Om ook de laatste restanten vuil van het skelet te krijgen, werd het begraven op de binnenplaats van het Museum van het Onderwijs. Na een maand of acht zou het dan opgegraven worden en weer keurig in elkaar gezet. Dit laatste is echter nooit gebeurd. Kwam de Tweede Wereldoorlog ertussen? Had men er geen geld meer voor? Was er een andere reden voor het niet opgraven van Jenny? In ieder geval raakte het skelet in vergetelheid.

Tevergeefse opgravingen

Vanaf de jaren tachtig van de twintigste eeuw begon men te zoeken naar de plek waar de resten lagen, maar graven op verschillende plekken had geen enkel resultaat. In 1998 dachten wijkbewoners nog wel een bot van Jenny gevonden te hebben, maar nader onderzoek in het huidige Museum (het voormalige Museum voor het Onderwijs) bracht aan het licht dat er een voorpoot van een mammoet van meer dan 10.000 jaar oud naar boven was gekomen. Een mogelijke verklaring voor het verdwijnen van het skelet is dat alle bouwactiviteiten op de plaats van het voormalige Museum voor het Onderwijs de laatste rustplaats van Jenny verstoord hebben.

Jenny Plantsoen

Toen het buurtpark tussen de Hemsterhuisstraat en de Zorgvlietstraat een grote opknappbeurt nodig had, werd besloten het een nieuwe naam te geven. Hiervoor werd een wedstrijd uitgeschreven. De wijkbewoners wilden de verdwenen Jenny in herinnering houden en vanaf de feestelijke opening in augustus 1993 luidde de naam van het park 'Jenny Plantsoen'.

1996 - Trots kijkt Jenny uit over het naar haar genoemde plantsoen.

Bericht 007

Van 1911 tot 1922 was hier, in het voormalig atelier van de schilder Bosboom, de openbare leeszaal gevestigd.

Een bericht van: de Dienst Openbare Bibliotheek
Locatie: Toussaintkade

Leeszaal

Na aanvankelijk op de Prinsegracht gevestigd geweest te zijn, verhuisde de Leeszaal in 1911 naar de Toussaintkade. Sinds de opening in 1906 was het aantal gebruikers enorm gegroeid en de collectie eveneens. Aan de Toussaintkade was een grotere en meer adequate ruimte beschikbaar: het voormalig woonhuis van het kunstenaarsechtbaar Bosboom-Toussaint. Het voormalig atelier van de schilder Bosboom was namelijk bijzonder goed geschikt als leeszaal door het glazen dak dat rustig licht doorliet.

Verdere groei

De Leeszaal bood alleen gelegenheid tot het lezen van kranten, boeken en tijdschriften. Het lenen van boeken behoorde nog niet tot de mogelijkheden.

Desondanks groeide het boekenbezit tussen 1906 en 1915 van zo'n 2800 exemplaren tot circa 13.000. Het aantal bezoekers in 1915 lag reeds op 84.832.

Opmaat naar de Bilderdijkstraat

De groei zette gestaag door en toen in 1920 het huurcontract opgezegd dreigde te worden, moest uitgezien worden naar een andere en grotere ruimte. Op 4 juli 1921 besluit de Gemeenteraad tot de bouw van een nieuwe Leeszaal aan de Bilderdijkstraat. In 1922 wordt het pand aan de Toussaintkade verlaten, en trekt de bibliotheek in het eerst gereedgemaakt deel van het pand aan de Bilderdijkstraat.

Zie ook: bericht 008

Bericht 008

Van 1922 tot 1995 was hier de Centrale Bibliotheek van de Dienst Openbare Bibliotheek gevestigd.

Een bericht van: Jeugdtheaterschool Rabarber
Locatie: Bilderdijkstraat

Toussaintkade

Toen in 1920 het huurcontract van de Leeszaal aan de Toussaintkade opgezegd dreigde te worden, moest er uitgezien worden naar een nieuwe ruimte. Ook ruimtegebrek maakte een verhuizing noodzakelijk, want het aantal gebruikers en het boekenbestand groeiden gestaag. De gemeenteraad besloot daarom op 4 juli 1921 een nieuwe bibliotheek te laten bouwen op een vrijgekomen stukje grond aan de Bilderdijkstraat.

1936 - De uitleenbalie van de bibliotheek.

Bilderdijkstraat

Voor de nieuwe locatie werd door de gemeentearchitect A. Schadée een bibliotheekgebouw ontworpen. Onmiddellijk werd met de bouw begonnen, maar door geldgebrek kon op dat moment slechts een deel gerealiseerd worden. Toch betrof de bibliotheek in 1922 dit gebouw om vervolgens rustig verder te groeien. Tussen 1925 en 1935 werden in andere delen van Den Haag filialen geopend, waardoor de bibliotheek aan de Bilderdijkstraat de hoofdvestiging van de organisatie werd, de 'Centrale Bibliotheek'.

Crisis

De groei was niet te stuiten en voltooiing van het gebouw was zeer gewenst. De cijfers spraken voor zich en in 1930 moest de gemeenteraad wel besluiten de bouw voort te zetten. Toch werd de uitvoering door de slechte economische situatie tijdens de crisisjaren nog uitgesteld tot 1933. Maar met een collectie van 77.000 banden en een gebruikersaantal van 130.000 was er geen ontkomen meer aan.

Voltooiing Centrale Bibliotheek

Het tweede gedeelte werd ontworpen door gemeentearchitect D.C. v.d. Zwart. Het oorspronkelijk gebouw was hierin niet meer herkenbaar, de huidige karakteristieke gevel ontrok deze volledig aan het zicht. Na het afbouwen, bestond er voorlopig een geschikt en voldoende ruim gebouw.

Bericht 009

Door het voedselgebrek dat ontstond gedurende de Eerste Wereldoorlog, vonden in deze straat in april 1918 zogenaamde 'Hongerrellen' plaats.

Een bericht van: Richard Kleinegris
Locatie: Hemsterhuisstraat

Eerste Wereldoorlog

Het was het laatste jaar van de Eerste Wereldoorlog, 1918. Nederland was neutraal in deze oorlog maar ondervond er wel de negatieve economische gevolgen van. Zo waren handel en scheepvaart geblokkeerd door de oorlogshandelingen van de strijdende naties, waardoor in ons land tekorten ontstonden

Rellen

De tekorten liepen zo op, dat het hongerige volk opstandig werd. Er werd tegen de situatie gedemonstreerd, en in april 1918 liep het uit de hand. Gedurende meerdere dagen heerste er grote onrust en ontstonden er relletjes, de zogenaamde 'Hongerrellen'. Er werd geplunderd, bakkerswagens moesten het ontgelden en bij levensmiddelenzaken werden ruiten ingegooid.

Verdere uitbreiding

Het steeds maar groeiend gebruik van de bibliotheek, veroorzaakte vanaf 1954 weer klachten over ruimtegebrek. Uiteindelijk leidde dit in 1976 tot een nieuwe uitbreiding van het gebouw. De verschillende slecht op elkaar aansluitende delen, veroorzaakten in het inwendige van het pand een waar labyrint. Het was duidelijk dat deze uitbreiding slechts een pleister op de wonde betekende, uiteindelijk zou er een geheel nieuw, groter en zeker moderner gebouw moeten komen.

Spui

Een eerste stap tot uitbreiding was het verplaatsen van de muziekbibliotheek en discotheek naar een pand in de Anna Paulownastraat. Maar de noodzaak voor een nieuw gebouw stond onomstotelijk vast. De weg hiernaartoe bleek echter lang en moeizaam. Maar ondanks alle verschillende inzichten, beleidsvisies, financiële tegenvallers en politieke standpunten, kwam het nieuwe gebouw. Uiteindelijk werd in 1995 het oude karakteristieke pand aan de Bilderdijkstraat na meer dan 70 jaar ingeruild voor het huidige splinternieuwe bibliotheekgebouw aan het Spui, van de hand van de Amerikaanse architect Richard Meier.

Gevel behouden

Vrijwel tegelijkertijd met het ontwikkelen van de plannen voor de nieuwbouw van de Centrale Bibliotheek, ontstond het besef dat het zo karakteristieke gebouw niet mocht verdwijnen. Opnieuw volgde een lange en moeizame besluitvorming. Het uiteindelijke resultaat was het behoud van de gevel, maar het volledig nieuw optrekken van het zo weinig functionele pand erachter. Hierin zijn inmiddels kantoren, woningen, horeca en theatterruimte gerealiseerd.

Zie ook: bericht 007

Vanaf het dakterras van een van de nieuwe appartementen heb je een schitterend uitzicht.

Het project
"Berichten uit de Vorige Eeuw"
is mogelijk gemaakt dankzij de volgende sponsors:

Casema Cultuurfonds

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Fonds 1818

Gemeente Den Haag, Diensten OCW en DSO

Prins Bernard Cultuurfonds 's Gravenhage

M.A.O.C. Gravin van Bylandtstichting

ANWB/Zimmermanfonds

Bericht 010

Tampat Senang werd in 1922 geopend en is het oudste Indische Restaurant van Den Haag.

Een bericht van: de heer A.E.W. de Jong
Locatie: Laan van Meerdervoort 6

A.E.W. de Jong

Adrianus Egbert Willem de Jong (1882 – 1966) was een veelzijdig man. Van beroep was hij officier in het Nederlandse leger, bekendheid verwierf hij als Olympisch sporter, als liefhebberij legde hij een grote verzameling Indische voorwerpen aan. Nadat hij het leger verlaten had, vestigde hij zich in Den Haag waar zijn Indische collectie uiteindelijk haar definitieve plaats kreeg in het restaurant Tampat Senang.

Schermen

De Jong was in zijn dagen een groot schermkampioen. Op verschillende Olympische Spelen won hij 5 keer een bronzen medaille: 2 medailles in Stockholm in 1912 (met sabel voor teams en met degen voor teams), 2 medailles in Antwerpen in 1920 (met sabel individueel en met sabel voor teams) en 1 medaille in Parijs in 1924 (met sabel voor teams). Zijn schermequipe bestond uit legerofficieren.

Indische collectie

De Jong was in Nederlands Indië geboren, waar zijn vader officier van gezondheid (legerarts) was in het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL). Vanuit deze achtergrond stamde de liefde van De Jong voor de Indische kunst en kunstnijverheid; hij legde een grote verzameling Indische voorwerpen aan. Nadat hij besloten had het leger te verlaten en zich in Den Haag te vestigen, vond hij aan de Haagse Laan van Meerdervoort een opslagplaats voor zijn omvangrijke en nog steeds groeiende collectie.

Tampat Senang

In 1919 richtte de heer J.J. van Geemert NV Indisch Restaurant op, hetgeen resulteerde in de opening op 1 januari 1922

Het oudste Indische Restaurant van Den Haag zit al 80 jaar aan de Laan van Meerdervoort.

van Tampat Senang, toen nog een eenvoudig Indisch eethuis aan de Laan van Meerdervoort. In de jaren dertig, na zijn pensionering uit het leger, nam De Jong dit eethuis over en richtte het in met zijn unieke verzameling. Hierdoor kreeg het restaurant zijn huidige museale uitstraling. Vanaf dat moment kwam de naam Tampat Senang pas goed tot zijn recht. De betekenis in het Nederlands is namelijk: 'Plaats waar men zich behaaglijk voelt'. Een terechte naam blijkbaar, want nog altijd bestaat dit oudste Indische Restaurant van Den Haag.

Bericht 012

Op 16 januari 1918 werd de 'Postchèque- en Girodienst' in dit pand opgericht.

Een bericht van: Gerard v.d. Ende
Locatie: Van Speijkstraat 14

Betalingsverkeer begin 20e eeuw

Aan het begin van de twintigste eeuw verstreken banken alleen betaalrekeningen aan kapitaalcrachtige bedrijven en particulieren. De eenvoudige middenstander en de gewone werknemer waren verplicht hun betalingen contant of met wissels te verrichten. De vraag naar een giraal betalingssysteem werd steeds sterker. Lang werd hierover in de politiek lang gebakkeleid, maar uiteindelijk werd besloten het Staatsbedrijf der PTT uit te breiden met een girodienst.

Oprichting PCGD

Een zo omvangrijke organisatie moest terdege worden voorbereid. In het pand aan de Haagse van Speijkstraat 14 vond deze voorbereiding plaats. Dit resulteerde op 16 januari 1918 in de oprichting van de 'Postchèque- en Girodienst', toen nog gespeld met een 'c' op de e van chèque. Meestal werd echter de afkorting PCGD gebruikt. In dit prille begin waren er zo'n 4000 rekeninghouders en 167 personeelsleden met aan het hoofd directeur M.G. de Bloeme.

Centralisatie in Den Haag

De administratie van deze rekeningen werd eerst nog decentraal op de postkantoren gevoerd, in die tijd zo'n 370. Al snel bleek dit te onhandig en vanaf 1923 vond het beheer van alle rekeningen centraal in Den Haag plaats. De postkantoren bleven alleen de lokethandelingen verrichten. De groei van rekeninghouders was zo groot dat vanaf 1956 ook centrale girokantoren werden geopend in Arnhem,

Leeuwarden en Amsterdam. Tegenwoordig heeft Den Haag geen centraal girokantoor meer, maar vindt de verwerking van het girale verkeer alleen nog maar plaats in Arnhem.

Van PCGD tot ING Bank

De PCGD fuseerde op 1 januari 1979 met de sinds 1916 bestaande Amsterdamse Gemeentegiro. Exact 7 jaar later gingen de PCGD en de Rijkspostspaarbank (sinds 1881) samen verder onder de naam Postbank. In 1989 werd de Postbank samengevoegd met de NMB, aanvankelijk onder de naam NMB-Postbankgroep. Sinds 1991 heet deze combinatie ING Bank

In dit pand aan de Van Speijkstraat vond in 1918 de voorbereiding plaats tot oprichting van de 'Postchèque- en Girodienst'.

Bericht 014

Op dit kruispunt verschenen in 1928 de eerste Haagse verkeerslichten, de zogenaamde HEEMAF-lichten met 'afpelringen'.

Een bericht van: de heer Van As
Locatie: Kruispunt Anna Paulownastraat - Laan van Meerdervoort

Experimenten

De Laan van Meerdervoort was al in de jaren twintig van de twintigste eeuw een drukke verkeersader. Daarom experimenteerde de politie in 1928 op het kruispunt Laan van Meerdervoort – Anna Paulownastraat met automatische verkeerslichten. Hiermee was dit kruispunt het eerste in Den Haag dat met verkeerslichten was uitgerust.

HEEMAF-lichten

De verkeerslichten leken niet op de tegenwoordige lichten. In die tijd werden er de zogenaamde HEEMAF-lichten geplaatst. Deze bestonden uit een serie ringen van neonverlichting, die als afpelringen van buiten naar binnen één voor één aan- of uitgingen, van groen naar rood.

1935 - De eerste verkeerslichten in Den Haag op de hoek van de Laan van Meerdervoort en de Anna Paulownastraat

Bericht 015

Het Artiestenhofje was een trefpunt van cultureel Den Haag in de jaren dertig en veertig van de twintigste eeuw.

Een bericht van: Truus Nobbe
Locatie: Trompstraat 172 - 198

Bouw hofje

In 1878 werd dit hofje in opdracht van Koning Willem III gebouwd. Hij liet het bouwen om zijn personeel van de Koninklijke Stallen te huisvesten. In tegenstelling tot andere hofjes die eind negentiende eeuw werden gebouwd, waren de 14 huisjes in dit hofje relatief groot en kwalitatief beter. In het begin was er geen ruime toegangspoort, maar betrad men het hofje via 2 zeer smalle poortjes tussen de huizen van de Trompstraat. Later werd een poort gemaakt door het uitbreken van een benedenhuis, waar eerst een Chinese wasserij gezeten had. Het ene oorspronkelijke toegangspoortje werd bij een naastgelegen fabriek getrokken, het andere poortje kreeg een bestemming als fietsenstalling voor de hofjesbewoners. Aanvankelijk lag in het midden een grote tuin, maar nog voor de Tweede Wereldoorlog kregen alle huisjes een eigen voortuin. De grote middentuin werd bestraat.

Artiestenhofje

Na het personeel van de Koninklijke Stallen, kwamen de artiesten. Sinds de jaren dertig en veertig van de twintigste eeuw kreeg het hofje dan ook bekendheid als het 'Artiestenhofje'. In deze periode was het een trefpunt voor cultureel Den Haag. Een van de belangrijke instigatoren hiervan was de kunstenaar Hendricus Petrus Bremmer, die vlakbij woonde, in de Trompstraat 322. Een gedenksteen aan de pui van dit huis herinnert hier nog aan.

Bremmer

Dr. Hendricus Petrus Bremmer (Leiden 1871 - Den Haag 1956) verhuisde in 1902 naar de Trompstraat en zou hier tot zijn dood blijven wonen. Bremmer had een belangrijke functie in het Haagse culturele leven, want hij was niet alleen kunstpedagoog, maar ook kunsthandelaar, kunstverzamelaar; kunstschilder en ondersteuner van kunstenaars. Hij was oprichter en redacteur van verschillende kunsttijdschriften en schreef in 1911 als eerste een boek over Vincent van Gogh. Als een van de weinigen wist hij toen al het talent van deze schilder op waarde te schatten.

1952 - Het Artiestenhofje in de Trompstraat

Kröller-Müller

Bremmer gaf vanuit zijn huis ook cursussen over schilderkunst. Een van de deelnemers hieraan was de zeer welgestelde mevrouw H.E.L.J. Kröller-Müller. Zij raakte zo enthousiast door de lessen van Bremmer, dat zij op zijn advies kunst ging aanschaffen. Uiteindelijk ontstond hierdoor de belangrijke kunstcollectie Kröller-Müller, met onder meer werken van Vincent van Gogh.

Dreigende afbraak

Na de Tweede Wereldoorlog bestond het plan het hofje af te breken, omdat de huisjes inmiddels in een zeer slechte staat verkeerden. Het ministerie van Wederopbouw besloot gelukkig geen uitvoering aan dit plan te geven en liet het Artiestenhofje in 1952 restaureren. Tegenwoordig is het Artiestenhofje een groene oase in een drukke stad, en nog steeds een geliefde plaats van kunstenaars.

Tegenwoordig is het Artiestenhofje een groene oase in een drukke stad.

Bericht aanmelden?

Stuur uw 'Bericht' naar:
Stichting 'Berichten uit de Vorige Eeuw'
Wassenaarsestraat 90, 2586 AR Den Haag
e-mail: buro@budve.nl
of gebruik het formulier op de website www.budve.nl

Bericht 018

Het diaconessenziekenhuis Bronovo was van 1879 tot 1932 in dit pand gevestigd.

Een bericht van: Helen van Wissen
Locatie: Laan van Meerdervoort 84

Jonkvrouw S.K. de Bronovo

Jonkvrouw S.K. de Bronovo werd in 1817 in Rotterdam geboren. Toen zij nog jong was, overleed haar moeder en droeg zij verder de zorg voor het gezin. Nadat ook haar vader was overleden, verhuisde ze naar Den Haag. Het verzorgen zat haar blijkbaar in het bloed, want hier ging ze steeds meer diaconessenwerk verrichten. Ook in Amsterdam, Utrecht en Berlijn hield ze zich bezig met het verplegen van zieken.

Diaconesseninrichting

In die dagen was de opleiding tot verpleegster niet goed georganiseerd. Daarom richtte De Bronovo in 1865 een protestants opleidingsinstituut op, de Diaconesseninrichting. Aanvankelijk was deze inrichting gevestigd in de Kazernestraat, maar door ruimtegebrek verhuisde zij in 1879 naar de Laan van Meerdervoort.

1910 - De Oranjezaal in het Bronovo Ziekenhuis aan de Laan van Meerdervoort.

Bericht 020

Op dit kruispunt vonden op 9 juli 1934 gevechten plaats tussen de motorpolitie en werklozen, die zich verzetten tegen het crisisbeleid van de regering.

Een bericht van: Jan Verheyen
Locatie: Hemsterhuisstraat hoek Veenkade

Crisis

Op 24 oktober 1929 was de effectenbeurs van New York finaal ingestort. Dit had een jarenlange internationale economische crisis tot gevolg. Algemeen devalueerden de valuta zeer sterk, de werkloosheid groeide enorm, tegelijkertijd met een schrijnende armoede.

Rellen

De situatie voor velen was uitzichtloos geworden en overall ontstonden relletjes, zoals in Rotterdam en Amsterdam. Op maandagavond 9 juli 1934 sloeg ook in Den Haag de vlam in de pan. Werklozen die zich verzetten tegen het crisisbeleid van de regering, raakten op het kruispunt van de Hemsterhuisstraat en de Veenkade slaags met de motorpolitie. De motorpolitie was bewapend met revolvers en sabels, en sloegen flink op de menigte in.

Krantenverslagen

De Haagsche Courant schreef over de aanleiding van de rellen: "nadat communistische propagandisten met opruiende manifesten gingen colporter".

Op de hoek van de Hemsterhuisstraat en de Veenkade raakten werklozen in 1934 slaags met de motorpolitie.

Laan van Meerdervoort

De instelling voldeed aan een behoefte, en steeds weer waren uitbreidingen nodig. Van een opleidingsinstituut met slechts één ziekenkamer ontwikkelde het zich tot een echt ziekenhuis met aparte zalen voor mannen en vrouwen, een kinderkamer, een operatiekamer, een lift, en uiteraard een kerkzaal. Voor de verzorging van chronische zieken en gebrekkigen werden de aangrenzende panden Laan van Meerdervoort 86 en 88 aangekocht, en de van Speijkstraat 19 en 21. Het opleidingsaspect bleef echter altijd behouden. Het ziekenhuis werd inmiddels algemeen 'Bronovo' genoemd.

Bronovolaan

Ondanks de uitbreidingen was Bronovo te klein geworden en er werd uitgezien naar een nieuwe locatie. Dit leidde in 1929 tot de bouw van een geheel nieuw ziekenhuis aan de Bronovolaan. In 1932 vond de verhuizing plaats.

Bericht 026

Op 10 juni 1977 werd deze straat het eerste woonerf van Den Haag.

Een bericht van: de bewoners van deze straat
Locatie: 2° de Riemerstraat 150

Situatie voor 1977

Voor 1977 was de 2° De Riemerstraat een gewoon woonstraatje tussen twee drukke doorgaande straten in, de Vondelstraat en de Elandstraat. Het was er druk en stond vol geparkeerde auto's, waardoor de kinderen niet veilig konden spelen. De bewoners van de straat staken de koppen bijeen en besloten dat de straat een andere inrichting verdiende.

Eerste woonerf

Er vond onderzoek plaats naar de mogelijkheden voor verbetering van de situatie. Hiervoor werden verschillende ontwerpen gemaakt en regelmatig vond overleg met de gemeente plaats. Het initiatief van de bewoners had uiteindelijk resultaat en de 2° De Riemerstraat werd ingericht als woonerf, waarop nog maar stapvoets gereden mocht worden. Op 10 juni 1977 werd het woonerf feestelijk geopend door wethouder Wallis de Vries. Van een druk straatje met veel verkeer, was het een groene plek van rust geworden, waar kinderen weer veilig op straat konden spelen.

Gulden Klinker

Sinds het allereerste begin van het woonerf bestaat de 'Veegploeg' van de 2° De Riemerstraat. Deze ploeg bestaat uit bewoners van de straat die niet alleen iedere eerste zaterdag van de maand de eigen straat schoonvegen, maar ook ander onderhoud verrichten, zoals het verzorgen van het groen.

Tevens is het een genoeglijk samenzijn van de uiteenlopende woonerfbewoners, die onder andere op deze manier hun gemeenschappelijke belangen in de gaten houden. Dit positief bezig zijn met hun straat leverde de bewoners in 1994 de 'Gulden Klinker' op, een prijs van de gemeente Den Haag voor een goed onderhouden woonomgeving.

Opnieuw sluiptverkeer

Helaas is momenteel de situatie erg verslechterd. Door een herinrichting van de straat enkele jaren geleden, is een aantal borden met de aanduiding 'woonerf' en de maximumsnelheid verdwenen. Sindsdien scheuren automobilisten die de drukte in de Elandstraat willen ontlopen, weer gevaarlijk hard over het woonerf. Opnieuw zijn de bewoners gedwongen voor de leefbaarheid in hun straat op te komen.

Op 10 juni 1977 werd de 2° De Riemerstraat het eerste woonerf van Den Haag.

Bericht 027

Bij het tienjarig bestaan in 1981 van bewonersorganisatie 'De Groene Eland', werd het eerste Zeeheldenfestival georganiseerd, sinds 1984 op dit plein.

Een bericht van: Bewonersorganisatie De Groene Eland
Locatie: Prins Hendrikplein

Groene Eland 10 Jaar

In 1981 bestond de in 1971 spontaan opgerichte bewonersorganisatie 'De Groene Eland' alweer tien jaar. De organisatie had inmiddels haar sporen verdiend en op vele terreinen bijgedragen aan de leefbaarheid van het Zeeheldenkwartier. Het 10-jarig bestaan werd dus groots gevierd.

Het Zeeheldenfestival wordt georganiseerd door bewonersorganisatie de Groene Eland met de inzet van ca. 100 vrijwilligers.

Eerste Zeeheldenfestival

Van 6 tot en met 9 mei 1981 werden in de wijk allerlei festiviteiten georganiseerd, voor jong en oud. Zo waren er een vrijmarkt, een open podium, een toneelavond, een overzichtstentoonstelling van 10 jaar Groene Eland en de onthulling van een kunstwerk aan de toenmalige gevel van de Groene Eland in de Piet Heinstraat 104a. Met deze festiviteiten was het eerste Zeeheldenfestival geboren. Sindsdien vindt jaarlijks het inmiddels befaamde Zeeheldenfestival op het Prins Hendrikplein plaats.

Ontwikkeling festival

Het festival heeft door de jaren heen verschillende vormen gekend. Eerst werd het georganiseerd in samenwerking met de winkeliersvereniging toen die een braderie en oldtimershow hielden, oit

duurde het 5 dagen, ook werd het enkele keren uitgesmeerd over meerdere zaterdagen. Tegenwoordig duurt het festival 4 dagen, van woensdag tot en met zaterdag, en vindt plaats in de maand juni of juli. Maar ongeacht de vorm, het Zeeheldenfestival was steeds een multicultureel feest voor de hele buurt, met een grote diversiteit aan optredens, voordrachten, hapjes en drankjes.

Wat is er allemaal te doen

Jonge en volwassen wijkbewoners tonen hun kunnen, maar ook van buiten de wijk zijn er artiesten met uiteenlopende optredens en geregeld verschijnen er zelfs acts uit het buitenland. Amateurs en professionals, beginnend en gevestigd, allemaal hebben ze een plaats op het festival. Ondertussen is er een rommelkraam, verkopen de kraampjes eten uit alle windstreken, vindt de bar goed aftrek en kunnen de kinderen terecht in de snoepkraam, die overigens ook voor de grote mensen erg aantrekkelijk is. Er wordt een informatie- en rommelmarkt gehouden en op de laatste festivaldag beginnen de podiumoptredens al vroeg in de middag. Tegen middernacht verzorgt een grote spetterende band het slotoptreden.

Zie ook: bericht 001

Deze Elandkrant is een uitgave van bewonersorganisatie De Groene Eland
Elandstraat 88a, 2513 GV Den Haag
elandkrant@worldmail.nl
in samenwerking met Stichting 'Berichten uit de Vorige Eeuw'
buro@budve.nl

Teksten: Bettina J. Mulder
Vormgeving: Cora Walthaus

Meer berichten uit de vorige eeuw zijn te vinden op www.budve.nl